

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет права та міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин та міжнародного права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Політична географія та історія країн північної Америки та Західної Європи»

для студентів

спеціальності

055 Міжнародні відносин, суспільні
комунікації та регіональні студії

освітнього рівня

бакалавр

Київ – 2018

Розробники:

Цветков Олександр Глібович, професор кафедри міжнародних відносин та міжнародного права Факультету права та міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка.

Бессонова Марина Миколаївна, к.і.н., доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та міжнародного права Факультету права та міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладачі:

Цветков Олександр Глібович, професор кафедри міжнародних відносин та міжнародного права Факультету права та міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка.

Бессонова Марина Миколаївна, к.і.н., доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та міжнародного права Факультету права та міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри міжнародних відносин та міжнародного права Факультету права та міжнародних відносин
Протокол від «29» серпня 2018 року №1.

Завідувач кафедри міжнародних відносин
та міжнародного права

 (І.В. Жалоба)

Робочу програму погоджено з керівником проектної групи освітньої програми
Регіональні студії

_____ . 2018 р.

Гарант освітньої програми _____ (І.В. Жалоба)

Робочу програму перевірено

_____ . 2018 р.

Заступник декана

 (А.Ю. Нашинець-Наумова)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) . «__» _____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) . «__» _____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) . «__» _____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) . «__» _____ 20__ р., протокол №__

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Політична географія та історія країн Північної Америки та Західної Європи		
<i>Вид дисципліни</i>	вибіркова	
<i>Мова викладання, навчання та оцінювання</i>	українська	
<i>Загальний обсяг кредитів / годин</i>	14 / 420	
<i>Курс</i>	4	
<i>Семестр</i>	7	
<i>Обсяг кредитів</i>	14	
<i>Обсяг годин, в тому числі:</i>	420	
<i>Аудиторні</i>	182	
<i>Модульний контроль</i>	26	
<i>Семестровий контроль</i>	30	
<i>Самостійна робота</i>	182	
<i>Форма семестрового контролю</i>	іспит	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомлення з предметом, об'єктом та методологією політичної географії у її взаємозв'язку із історією на прикладі країн Північної Америки та Західної Європи, формування наукового уявлення про географічну організацію політичного життя на прикладі означених країн.

До основних завдань дисципліни «Політична географія та історія країн Північної Америки та Західної Європи» відноситься:

- формування у студентів професійних знань з політичної географії на прикладі країн Північної Америки та Західної Європи;
- формування здатності студентів застосовувати теоретичні знання у професійній діяльності, пов'язаній з оцінкою і прогнозуванням економічних, культурних, соціальних подій та явищ, притаманних для сучасного світу та системи міжнародних відносин на прикладі країн Північної Америки та Західної Європи;
- формування вмінь у визначенні сутності і структури політичної географії та її взаємозв'язку із історією;
- формування цілісного уявлення про основні етапи розвитку країн регіону;
- виділення основних закономірностей історичного розвитку країн регіону та впливу соціальних, політичних, економічних, культурних, духовних та інших факторів на переформатування політичної карти ;
- розгляд основних вимірів та напрямів історичного процесу у країнах регіону;
- формування вмінь характеризувати внутрішню та зовнішню політику країн регіону і взаємозв'язку зі змінами політичної мапи;
- формування розуміння сутності і соціально-політичної значущості майбутньої професії;
- формування загальнокультурної ерудиції, широкого кола інтересів;
- формування вміння працювати самостійно;
- навчити студентів працювати у команді колег за фахом.

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- зміст та предмет вивчення політичної географії та історії;
- закономірності, тенденції та особливості розвитку сучасних країн Північної Америки та Західної Європи, які відбуваються в умовах глобалізації міжнародного життя;

- концептуальні засади, загрози та проблеми національної та регіональної безпеки, безпекових загроз і викликів для країн означених регіонів;
- методологічні засади аналізу політичного та історичного розвитку країн світу;
- засади сучасних зовнішньополітичних стратегій країн означених регіонів;
- теоретичні підходи до пояснення політико-географічних процесів, особливостей сучасного політичного розвитку країн Північної Америки та Західної Європи та їхнього історичного підґрунтя.

-

вміти:

- аналізувати політико-географічне положення окремої держави та її координат;
- визначати особливості державних кордонів та їх розташування;
- характеризувати форми правління та державного устрою країн регіону;
- аналізувати політико-географічну ситуацію в окремій країні або субрегіоні;
- виявляти географічні особливості сучасних політичних та збройних конфліктів;
- якісно проводити самостійну роботу, систематично працюючи з різноманітними джерелами інформації: довідниками, статистичними збірками, науковими монографіями та статтями, картами та науково-популярною літературою тощо.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт				
		Аудиторна				Самостійна
		Лекції	Семінари	Практ.	Лаборат.	
Змістовий модуль 1. Вступ до дисципліни «Політична географія та історія країн Північної Америки та Західної Європи»						
Тема 1. Вступ до дисципліни: базові поняття, мета, завдання.	2	2	-	-	-	-
Тема 2. Поняття «Західна Європа» та «Північна Америка»: політико-географічне пояснення.	2	2	-	-	-	-
Модульний контроль	2	-	-	-	-	-
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	6	4	-	-	-	-
Змістовний модуль 2. Основи політичної географії						
Тема 3. Політична географія як наукова дисципліна	6	2	-	-	-	4
Тема 4. Розвиток політико-географічних ідей та історії регіону	12	2	2	2	-	6
Тема 5. Політична організація континенту	10	2	2	2		4
Модульний контроль	2	-	-	-	-	-
Семестровий контроль	4					-
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	34	6	4	4	-	14
Змістовний модуль 3. Політична географія «білої» Північної Америки						
Тема 5. Порівняльний політико-економічний потенціал регіону	8	2	-	2	-	4
Тема 6. Політична географія та державні кордони	6	2	2	-	-	2
Тема 7. Виклики регіональних і трансконтинентальних міжнародних об'єднань	10	-	2	2	-	6
Тема 8. Проблема нелегальної міграції та шляхи її вирішення	8	-	2	2	-	4
Модульний контроль	2	-	-	-	-	
Семестровий контроль	2					
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	36	4	6	6	-	16
Змістовний модуль 4. Політична географія Центральної Америки та Карибського басейну						
Тема 9. Політична географія та державні політичні системи регіону	12	2	2	2	-	6
Тема 10. Державні території та адміністративна географія регіону	12	2	4	2	-	4
Тема 11. Історія і географія політичних систем	14	2	2	4	-	6
Модульний контроль	2	-	-	-	-	-
Семестровий контроль	2					
<i>Разом за змістовим модулем 4</i>	42	6	8	8		16

Змістовний модуль 5. Сполучені Штати Америки та Канада, як рушії політичного розвитку в регіоні						
Тема 12. Основи етнічної історії та електоральної географії двох країн	12	2	2	2	-	6
Тема 13. Політико-економічний розвиток та геополітичні позиції обох країн	14	2	2	2	-	8
Модульний контроль	2	-	-	-	-	-
Семестровий контроль	2					
Разом за змістовим модулем 5	30	4	4	4		14
					-	-
Змістовний модуль 6. Поняття «Європа» та «Західна Європа»						
Тема 14. Поняття «Європа»: етимологія, інтерпретації.	14	4				10
Тема 15. Західна Європа у системі «поділів» Європи на регіони	14		2	2		10
Тема 16. Європа та Західна Європа на географічних мапах народів світу	14		2	2		10
Тема 17. Європа та Західна Європа у контексті політичної географії (теоретичні аспекти).	12		2	-		10
Модульний контроль	2					
Семестровий контроль	4					
Разом за змістовим модулем 6	60	4	6	4		40
Змістовний модуль 7. Підвалини сучасної Європи: античність та середньовіччя.						
Тема 18. Античний поліс та спадщина сучасної Західної Європи	8	2	2	2		2
Тема 19. Еволюція Риму від республіки до імперії та значення для історії Європи	8	2	2	2		2
Тема 20. Середньовічне місто та його вплив на формування сучасної Західної Європи	10	2	2	2		4
Тема 21. Середньовічні університети	10	2	2	2		4
Тема 22. Папство в історії Європи та Західної Європи.	10	2	2	2		4
Модульний контроль	2					
Семестровий контроль	10					
Разом за змістовим модулем 7	58	10	10	10		16
Змістовний модуль 8. Підвалини сучасної Європи: ранній новий час						
Тема 23. Європа та Західна Європа в епоху раннього нового часу.	14	2	2	2		8
Тема 24. Формування системи національних держав у Європі.	16	2	2	2		10
Модульний контроль	2					
Семестровий контроль	2					
Разом за змістовим модулем	34	4	4	4		18
Змістовний модуль 9. Історія формування та сучасний стан політичної карти світу						
Тема 25. Політична карта Європи від середньовіччя до Нового часу.	16	2	4	2		8
Тема 26. Характеристика основних етапів формування політичної карти Європи та світу у XX ст.	18	4	2	4		8

Тема 27. Холодна війна та політична карта Європи.	20	4	4	4		8
Модульний контроль	2					-
Семестровий контроль	4					-
<i>Разом за змістовим модулем 9</i>	60	10	10	10		24
Змістовний модуль 10. Новітні напрями наукових досліджень у політичній географії						
Тема 28. Основи геоглобалістики	28	4	4	4		12
Тема 29. Електоральна географія	30	6	6	6		12
Модульний контроль	2	-				
Семестровий контроль	4	-				
<i>Разом за змістовим модулем 10</i>	60	10	10	10		24
Усього	420	62	62	58		182

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вступ до дисципліни «світові міграційні процеси»

Тема 1. Вступ до дисципліни: базові поняття, мета, завдання.

Міграція як предмет вивчення в рамках дисципліни «Світові міграційні процеси». Загальні та специфічні функції міграції, вплив на міжнародні відносини. Основні стадії міграційного процесу. Адаптація, облаштування, інтеграція мігрантів. Об'єктивні та суб'єктивні фактори міграції. Вартість міграції. Еміграція та імміграція. Типологія міграцій. Типологія міжнародних міграцій. Поняття міграційного потоку.

Рекомендована література: основна [6; 8], додаткова [27; 30; 36; 42].

Змістовий модуль 1. Вступ до дисципліни «Політична географія та історія країн Північної Америки та Західної Європи»

Тема 1. Вступ до дисципліни: базові поняття, мета, завдання.

Поняття «Політична географія». Зв'язок «політичної географії» та «історії». Політична географія як географічна наука. Політична географія – як вимір політології. Методи досліджень в рамках політичної географії. Історія у географічних дослідженнях та географія в історичних дослідженнях.

Література [4–6; 9; 11; 13–15; 24; 31; 35; 60]

Тема 2. Поняття «Західна Європа» та «Північна Америка»: політико-географічне пояснення.

Підходи до політико-географічного районування регіонів світу. Новий Світ та Старий світ в історії народів Західної Європи та Північної Америки. Поняття «Західна Європа» та «Північна Америка»: політико-географічне пояснення. Історія країн Північної Америки та Західної Європи – як окрема дисципліна: причини появи та закріплення серед історичних наук. Значення політичної географії та історії країн Північної Америки та Західної Європи для вивчення сучасних міжнародних відносин.

Література [1-3; 5; 11; 13-15; 27; 31; 38; 54]

Змістовий модуль 2. Основи політичної географії

Тема 3. Політична географія як наукова дисципліна

Поняття про політичну географію. Різні підходи до визначення. Класові та стратові рівні політичної організації суспільства. Взаємовідносини між людьми, народами, державами та територіями – об'єкти політичної географії. Територіально-політичні системи. Міграційні потоки, тенденції і впливи на політичні процеси. Політична сфера суспільного життя. Територіальна організація політичного життя суспільства. Предмет політичної географії: різні підходи до виділення. Основні методи сучасної політичної географії. Зв'язки політичної географії з іншими науками. Актуальні проблеми та завдання сучасної політичної географії. Поняття про геополітику та її складові. Основні підходи до аналізу політичної організації континенту.

Література [4–6; 9; 11; 13–15; 27; 31; 38; 60]

Тема 4. Розвиток політико-географічних ідей та історії регіону

Формування базових політико-географічних ідей нового і новітнього часу. Концепція “морської сили” А. Мехена; “Хартленд”; “географії людини”, “Рімленду” Н. Спикмена. Ідеї К. Хаусхофера і нацистська зовнішня політика. Геополітична доктрина

атлантизму. Атлантизм у післявоєнному світі. Неоатлантизм у теоретичних працях і зовнішній політиці США. Мультикультуралізм. Концепція “зіткнення цивілізацій” С. Хантінгтона; Геополітичні погляди З. Бжезінського. Критичний погляд на геополітику А.Зубова.

Література [4–6; 9; 11; 13–15; 22; 29; 31; 60]

Тема 5. Політична організація континенту

Геополітичні регіони світу і Північна Америка. Держави як основні політико-географічні елементи сучасної світової системи. Формування біполярна геополітична модель світу після Другої світової війни та «кінець історії» у геополітичній думці. Багатополярна модель сучасного світу. Процеси глобалізації і динаміка розвитку на американському континенті. Сучасний стан політичної карти субрегіону. Суверенні держави. Залежні території, їх типи та поширення. Можливі зміни сучасної політичної карти і територій держав. Типи міжнародних організацій та їх поширення у субрегіоні. Ставлення до міжнародних організацій на континенті.

Література [5; 6; 10; 11; 14; 15; 18; 23; 24; 44]

Змістовий модуль 3. Політична географія «білої» Північної Америки

Тема 6. Порівняльний політико-економічний потенціал регіону.

Політична географія регіону та державні території, основні напрями досліджень їх політико-економічних потенціалів. Геополітичні та гео економічні позиції країн регіону в світі. Тенденції до розбудови внутрішніх потенціалів, двосторонніх зв'язків та міжрегіональної співпраці. Регіональні інтеграційні процеси, неритмічність розвитку. Кліматичні зміни, екологічні загрози та виклики масштабних природних катастроф на просторі всього Північноамериканського регіону.

Література []

Тема 7. Політична географія та державні кордони.

Поняття про державну територію. Історія колоніального та суверенного розвитку. Міжнародні об'єднання та інтеграційні угоди. Екстериторіальні елементи державної території. Територіальні претензії та конфлікти. Політико-географічне положення держави. Моделі державної території. Аналіз морфологічних характеристик державної території. Анклави. Напіванклави. “Коридори”. Державний кордон. Основні підходи до вивчення державних кордонів, за їх природою, походженням та історією, історичними умовами і послідовністю виникнення. Історичні зміни державних територій. В результаті цесії чи інших змін державних кордонів. Транс і прикордонне співробітництво. Ліберальні характеристики відкритого суспільства та ізоляціоністські ремінісценції минулих порядків.

Література [2; 3; 5; 6; 10; 14; 15; 23; 42; 43; 52]

Тема 8. Виклики регіональних і трансконтинентальних міжнародних об'єднань.

Суверенність держави як територіальної політичної моделі і міжнародні структури. Класифікації сучасних держав. Форми державного правління: монархії, їх типи, домініони та заморські території. Республіканські моделі та їх поширення в регіоні. Форми державного устрою. Унітарні країни: прості та складні. Федеративні держави. Суб'єкти федерації, їх політико-географічні особливості. Розподіл функцій між “центром” і суб'єктами федерації. Політико-географічні типи федерацій на континенті. Міжнародні універсальні та регіональні міжурядові організації.

Література [1; 3; 5–8; 12; 14; 15; 17; 49; 56–59; 63]

Змістовий модуль 4. Політична географія Центральної Америки та Карибського басейну

Тема 9. Політична географія та державні політичні системи регіону.

Адміністративно-територіальний поділ в різних державах субрегіону. Основні тенденції у розвитку АТП у розвинених країнах і тих, що розвиваються. АТП складних унітарних держав. Регіоналістичні держави, тенденції розвитку. Столиця держави. Столичні функції. Типи столиць. Розташування столиць у державах світу. Столиці у федеративних державах. Зміни столиць. Місцеве управління та самоврядування в адміністративно-територіальних одиницях. Основні тенденції розвитку місцевого управління та самоврядування в країнах регіону. Демократичні і недемократичні політичні режими держав регіону.

Література [1; 3; 5; 7; 8; 12; 14—16; 38; 63]

Тема 10. Реалізація національної ідеї в країнах регіону.

Етнічна і трудова міграція в країнах регіону. Історичний розвиток демократичних форм державного управління в субрегіоні та міжнародний вимір боротьби з наркобізнесом, кіберзлочинністю та тероризмом. Цивілізаційні розломи в політичних системах регіону. Значення внутрішніх річкових і зовнішніх морських сполучень для розвитку країн регіону. Стратегічне значення контролю за шельфом, морськими кордонами та морськими ресурсами у прилеглих акваторіях світового океану.

Література: [8; 12; 17; 21-23; 33]

Тема 11. Історія і географія територіально-політичних систем.

Розкриття суті взаємодії політичної сфери з суспільно-економічними та природними умовами країн регіону, розподілу економічної і політичної влади на різних політико-географічних рівнях, включаючи транснаціональний, через механізми корпоративної, групової та інституційної приналежності людей. Детермінанти політичного розвитку територій регіону – етнічні, демографічні, соціокультурні, мовні, освітянські, інформаційні, ресурсо-економічні, політико-правові та силові ресурси, конфліктів історичних територіальних спорів тощо.

Література: [1; 3; 7; 12: 35]

Змістовий модуль 5. Сполучені Штати Америки та Канада, як рушії політичного розвитку в регіоні

Тема 12. Основи етнічної історії та електоральної географії двох країн.

Дві сусідні держави в регіоні, одні з найбільших і потужніших в світі, але у політичному устрої, економічних і соціальних пріоритетах в багатьох відношеннях не схожі. При схожих політичних цілях демократичного розвитку, країни розвиваються своїм шляхом, маючи різні електоральні основи і географію. Історія політико-географічного становища в державах та регіоні. Фактори, що впливають на сучасну політико-географічну ситуацію. Партійно-політичні системи та державні інституції. Вплив громадських рухів та об'єднань на виборчі процеси. Базові типи виборчих систем. Роль ЗМІ у політичних процесах.

Література [5; 6; 12; 14; 15; 38; 49; 62; 63]

Тема 13. Політико-економічний розвиток та геополітичні позиції обох країн.

Політико-географічні етапи розвитку та політико-географічне районування території держави. Політико-географічна ситуація в окремих регіонах. Провідні політико-географічні та геополітичні концепції розбудови міжнародних стосунків. Географічні

аспекти проведення миротворчих операцій. Етапи участі у врегулюванні міжнародних конфліктів. Економічна специфіка макрорегіонів в обох країнах. Умови для іммігрантів і показники зайнятості по країнах. Географічно-економічне становище. Склад і людський потенціал двох країн, соціальний і культурний розвиток, різниця в прожиткових рівнях, становище на ринках праці.

Література: []

Змістовний модуль 6. Поняття «Європа» та «Західна Європа»

Тема 14. Поняття «Європа»: етимологія, інтерпретації.

Походження поняття «Європа». Інтерпретації етимології. Протиставлення історичного розвитку Заходу (Європа) та Сходу (Азія). Концепції історичного розвитку людства та місце Європи серед них. Концепція «європоцентризму»: поняття, походження, підходи. Різні концепції історичної періодизації крізь призму європоцентризму. Європа як історико-культурний феномен.

Тема 15. Західна Європа у системі «поділів» Європи на регіони.

Географічний поділ Європи на регіони. Поділ Європи на історико-культурні, релігійні, мовні регіони. Історико-політичний поділ Європи на регіони. Політико-інституційні регіони Європи. Інші поділи Європи на регіони. Місце Західної Європи в рамках означених поділів на регіони. Можливі переліки країн Західної Європи.

Тема 16. Європа та Західна Європа на географічних мапах народів світу.

Географічні уявлення про Європу у стародавніх народів. Географічні уявлення про Європу в епоху Середньовіччя. Європа на мапах Нового часу (з XVI ст.). Європа та Західна Європа на сучасних мапах. Західна та Східна Європа на політичних мапах народів сучасного світу. Європа та Західна Європа у вітчизняних та зарубіжних шкільних підручниках.

Тема 17. Європа та Західна Європа у контексті політичної географії (теоретичні аспекти).

Етапи розвитку політичної географії як науки. Німецька школа політичної географії та геополітики. Британська школа політичної географії та геополітики. Російська школа політичної географії та геополітики. Європейський континенталізм. Американська школа політичної географії та геополітики. Українська школа політичної географії та геополітики. Японська школа політичної географії та геополітики. Місце Європи та Західної Європи у світоглядних уявленнях представників означених шкіл політичної географії та геополітики.

Змістовний модуль 7. Підвалини сучасної Європи: античність та середньовіччя.

Тема 18. Античний поліс та спадщина сучасної Західної Європи.

Поняття «поліс». Поліс – як форма античної держави. Еволюція поняття “поліс” та його основні змісти. Антична громадянська община, її характеристика. Основний принцип полісного життя. Економічна основа полісу. Ідеологія полісного життя. Розвиток полісів, їх типологізація. Процес становлення полісу на Балканах у VIII – VI ст. до н.е.: загальна характеристика. Розвиток міст та значення середніх прошарків грецького населення у політичному та економічному житті полісів. Загострення протистояння між демосом та аристократією. Боротьба за кодифікацію права, запис та поява перших законів. Специфіка міжнародних відносин у давньогрецькому світі. Пелопоннеська Ліга та I Афінівський морський союз: порівняльна характеристика. Організаційна структура, склад учасників, спрямованість діяльності. Перетворення I Афінівського морського союзу на Афінівську архе.

Її загальна характеристика. Афінська демократія та спартанська олігархія як політичні системи.

Тема 19. Еволюція Риму від республіки до імперії та значення для історії Європи.

Основні риси державного устрою Римської республіки. Сенат, коміції, магістратури. Магістратури ординарні та екстраординарні. Основні напрямки, причини та етапи боротьби плебеїв та патриціїв. Основні вимоги плебеїв: вирішення земельного питання (доступ до *ager publicus*), обмеження лихварства, отримання громадянських прав. Форми боротьби плебеїв за свої права. Сецессії. Результати боротьби плебеїв. Кодифікація права у Законах XII таблиць. Основні законопроекти, в яких відображено успіхи плебеїв. Розвиток приватної власності. Еволюція *Populus Romanus* (народ римський): збільшення категорій римського громадянства. Криза республіки та перетворення Риму на імперію. Політична, інституційна та інфраструктурна спадщина для сучасної Європи.

Тема 20. Середньовічне місто та його вплив на формування сучасної Західної Європи.

Поняття «середньовічне місто». Теорії походження середньовічних міст: вотчинна, романістична, бургова, маркова, ринкова, інші. Поняття «континуїтет» та «цезура». Міста-спадщина римської цивілізації. Нові міста. Основні структурно-архітектурні елементи середньовічних міст. Комунальні рухи та їх роль у формуванні середньовічного міського самоврядування. Специфіка міського самоврядування. Зміна політичного статусу міст: «Магдебурзьке право». Цехи та гільдії – як прояви самоврядування. Прогресивна та регресивна роль цехів. Демографічний розвиток міста. Порівняння античного полісу та середньовічного міста.

Тема 21. Середньовічні університети.

Освіта у середньовічній Європі. Виникнення середньовічних університетів: основні причини та історичні обставини. Специфіка устрою середньовічних університетів. Студентство та взаємини з мешканцями середньовічних міст. Взаємини університетів з папством та королівською владою. Боротьба між папством та королівською владою за вплив над університетами. Перші університети Європи. Значення середньовічних університетів для сучасної Європи.

Тема 22. Папство в історії Європи та Західної Європи.

Виникнення християнства та його еволюція від забороненої до офіційної релігії у Римі. Еволюція християнства у пізньоримську добу. Виникнення Церкви як структури. Виникнення Ватикану. Середньовічна Церква та папство як політичний інститут. Боротьба світської та духовної влади у середньовічній Європі. Християнство – як консолідуючий чинник у формуванні Європи як історико-культурного регіону. Хрестові походи та папство, значення для Європи. Інквізиція.

Змістовний модуль 8. Підвалини сучасної Європи: ранній новий час.

Тема 23. Європа та Західна Європа в епоху раннього нового часу.

Відродження. Великі географічні відкриття. Початок процесів колонізації. Створення системи європейського колоніалізму. Підвалини науково-технічного прогресу. Перехід від мануфактури до промисловості. Просвітництво та модерна Європа. Відмінності між Західною та Східною Європою.

Тема 24. Формування системи національних держав у Європі.

Змістовний модуль 9. Історія формування та сучасний стан політичної карти Європи

Тема 25. Політична карта Європи від середньовіччя до Нового часу.

Політична карта Європи за часи Середньовіччя, її характерні особливості. Нестабільність і мінливість політичної карти Європи. Візантійська імперія. Західна Європа: Франкська імперія, Священна Римська імперія. Особливості політичної карти Європи у XV-XVII ст. Динамічність політичної карти Європи цього періоду. Передумови Великих географічних відкриттів та їх вплив на політичну карту світу. Іспанська і Португальська імперії. Тордесільяський мир – перший територіальний поділ світу між Португалією та Іспанією. Колоніальні імперії XVII-XVIII ст.: Нідерландська, Французька, Британська. Вестфальський договір і формування сучасної системи держав-націй у Європі. Основні міждержавні суперечності, що обумовили формування політичної карти Європи Нового часу: боротьба за іспанський, польський та австрійський престол; Семилітня війна. Наполеонівські війни. Віденський конгрес. Сан-Стефанський договір і його політичні наслідки. Берлінський конгрес.

Тема 26. Характеристика основних етапів формування політичної карти Європи та світу у XX ст.

Промислові революції й апогей європоцентризму. Причини і наслідки Першої світової війни (Версаль, Сен-Жермен, Нейсі, Тріанон, Севр, Лозанна) і територіальні перекроювання ПК. Територіальні підсумки революції в Росії. Пакт Рібентропа-Молотова. Друга світова війна і територіальні зміни по її закінченні. Ялтинсько-Потсдамська система світоустрою.

Тема 27. Холодна війна та політична карта Європи.

Основні особливості політичної карти Європи в період «холодної війни». Наслідки падіння "залізної завіси". Розпад соціалістичних федеративних держав і системи соціалізму в цілому. Політична карта Європи на сучасному етапі. Субрегіони і їхній склад. Сучасні системи державного правління. Народи без державності.

Змістовний модуль 10. Новітні напрями наукових досліджень у політичній географії

Тема 28. Основи геоглобалістики.

Якісна зміна міжнародної політичної системи. Поняття «глобалізація». Глобалізація як історичний процес: вплив на політосферу і політичну карту світу. Посилення взаємозв'язків між країнами у всіх сферах життя у XX–XXI ст. Глобалізація процесів економічного, соціального, політичного, культурного і духовного розвитку людства. Глобалізація та трансформація інституту держави: оптимістичні, традиціоналістські та конструктивні теорії. Транснаціональні корпорації як нові геостратегічні суб'єкти міжнародних відносин. Виникнення глобальних (всесвітніх) проблем: поняття і класифікації. Взаємозв'язок між ними, причини виникнення, сучасний стан й перспективи вирішення. Проблеми поширення демократії і багатопартійності. Значення глобалізації для окремого громадянина.

Тема 29. Електоральна географія

Географія виборів (електоральна географія) - новий напрям розвитку політичної географії. Місце електоральної географії у системі географічних наук. Теоретичні основи електоральної географії та її основні напрямки. Методи досліджень електоральної географії. Географія голосувань. Географічні фактори голосувань. Географія представництва. Розміщення партійно-політичних сил та їх територіальне співвідношення.

Критерії класифікацій виборчих систем. Типи виборчих систем на прикладі окремих держав: мажоритарна, преференційна, пропорційна, змішана. Чинники, що впливають на політичну ситуацію в країні: історико-географічні, демоетнічні, класово-соціальна структура населення, політико- та економіко-географічне положення. Прикладна електоральна географія.

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1-3		Модуль 4-6		Модуль 7-8		Модуль 9		Модуль 10	
			Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид	Кільк. одиниць до розрахунку	Макс. кількість балів за вид
1	Відвідування лекцій	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
2	Відвідування семінарських занять	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	Відвідування практичних занять	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
4	Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10	2	10	2	10
5	Робота на семінарських заняттях	10	2	20	2	20	2	20	2	20	2	20
6	Робота на практичних заняттях	10	2	20	2	20	2	20	2	20	2	20
7	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25	1	25
8	Макс. кількість балів за видами поточного контролю (МВ)	-	-	79	-	79	-	79	-	79	-	79
Разом		869										
Коефіцієнт $869:100 = 8,69$												

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Тема 3. Політична географія як наукова дисципліна

1. Поняття про геополітику: різні підходи до визначення
2. Об'єкт і суб'єкт політичної географії в рамках навчальної дисципліни..
3. Історія розвитку та джерела політичної географії за кордоном.
4. Основні методи політичної географії.
5. Актуальні завдання сучасної політичної географії.
6. Структура політичної географії, зв'язки з іншими науками.

Тема 4. . Розвиток політико-географічних ідей та історії регіону

1. Геополітична концепція С. Хантінгтона.
2. Геополітичні ідеї З. Бжезінського
3. Історія формування політичної карти регіону та зміни в новий час.
4. Розвиток політичної карти регіону в XX ст.

Тема 5. Політична організація континенту

1. Біполярна геополітична модель у відношенні до регіону.
2. Типи територій в регіоні за правовим режимом.
3. Можливі зміни сучасної політичної карти в регіоні.

Тема 6. Порівняльний політико-економічний потенціал регіону

1. Міжнародні організації. Типи міжнародних організацій та їх поширення у регіоні.
2. Права держав, що мають морські узбережжя, на використання ресурсів Світового океану.
3. Міжнародні канали, їх політико-географічне положення та особливості режиму.

Тема 7. Політична географія та державні кордони

1. Політико-географічне положення держави.
2. Географічні координати територіальних цілей (мисів, міст тощо).
3. Зміни державних територій, приклади цесій.

Тема 8. Виклики регіональних і трансконтинентальних міжнародних об'єднань

1. Форми держав та державного устрою у міжнародних системах.
2. Федеративний статус держави.
3. Республіканська форма державного управління.

Тема 9. Політична географія та державні політичні системи регіону

1. Приклади політичних систем в регіоні (демократія, ...)
2. Економічні системи у суспільствах регіону (ринкова, змішана...)

Тема 10. Реалізація національної ідеї в країнах регіону

1. Типологія країн регіону (великі, малі, середньо розвинуті...)
2. Характеристики економічно розвинутих держав регіону.

Тема 11. Історія і географія територіально-політичних систем

1. Основні тенденції розвитку місцевого управління в регіоні.
2. Історичні приклади міжнародних територіально-політичних систем.

Тема 12. Основи етнічної історії та електоральної географії двох країн

1. Політичні партії в країнах регіону.

2. Основні типи виборчих систем, на прикладі регіону.

Тема 13. Політико-економічний розвиток та геополітичні позиції обох країн

1. Геостратегія держав регіону.
2. Базові тенденції сучасних політичних процесів у регіоні (популізм, радикалізм...).

Тема 14-27. Історія становлення і розвитку політичної карти Європи.

1. Грецька цивілізація і Римська імперія.
2. Західна Європа: Франкська імперія, Священна Римська імперія.
3. Східна Європа: Візантійська імперія.
4. Іспанська і Португальська імперії й епоха Великих географічних відкриттів.
5. Колоніальні імперії XVII-XVIII ст.: Нідерландська, Французька, Британська.
6. Вестфальський договір і формування сучасної системи держав-націй у Європі.
7. Промислові революції й апогей європоцентризму.
8. Перша світова війна і територіальні перекроювання політичної карти.
9. Територіальні підсумки революції в Росії.
10. Друга світова війна і територіальні зміни по закінченні.
11. Політична карта Старого Світу. Євразія. Відмінності між частинами світу на одному материках. Форми державного устрою європейських країн.
12. Монархії в Європі: данина традиції або необхідність?
13. Колишня Югославія. Історичні долі народів і доля федерації.
14. Європейська інтеграція: основні інтеграційні об'єднання.
15. ЄС: історія створення, керівні органи, основні напрямки економічної політики, сучасні проблеми, міграція робочої сили з "третіх" країн.

Тема 28-29. Геополітика і геополітичні концепції.

1. Геополітичні конфлікти в світі. Сучасні геополітичні проблеми кордонів.
2. Роль геополітичного положення у розв'язуванні сучасних проблем.
3. Геополітичні проблеми контролю над геопростором.
4. Геополітичний зміст праць Ф. Ратцеля, Ю. Челена, К. Хаусхофера.
5. Німецька та американська школи геополітики. Геополітична модель світу Х. Маккіндера. Геополітичні ідеї Спайкмена, Коена, З. Бжезинського, Г. Киссинджера.
6. Наукові школи сучасної геополітики. Світові геополітичні цикли. Дж.Модельський і В.Томпсон.
7. Цикли гегемонії П.Тейлора. С.Хантінгтон і «Зіткнення цивілізацій».
8. Ф.Фукуяма і «Кінець історії».
9. Геополітична історія Росії: між Заходом і Сходом. Концепція «Москва – Третій Рим».
10. Геополітична концепція євразійства.
11. Теорія етногенезу Л.М. Гумільова.
12. Народи «історичні» і «поза історичні» (Гегель «Філософія історії»).
13. Концепція просторових імперій XXI століття. Концепції моно-, бі-, багатополярного світу.
14. Геополітика та геополітичні теорії і концепції щодо території України.
15. Погляди на геополітику М. Грушевського, Ю. Липи, Д. Доцова, С. Рудницького, М. Міхновського. Сучасні геополітичні проблеми України.

Завдання:

1. Започаткувати тематичний словник термінів з політичної географії.
2. Провести порівняльний аналіз на вибір двох великих і малих держав регіону

3. Навести приклад з історії колоніального розвитку регіону..
4. Охарактеризувати концепцію “зіткнення цивілізацій” С. Хантінгтона.
9. Прокоментувати геополітична модель Євразії З. Бжезінського.
5. Опишіть типові політико-територіальні структури держав Центральної Америки.
6. Наведіть приклади різних форм державного устрою країн регіону..
7. Які проблеми пов’язують з морськими кордонами країн регіону..
8. Поясніть різницю між географічними, геополітичними, соціокультурними кордонами.
9. Спробуйте пояснити різницю між існуючими визначеннями поняття «Європа».
10. Які кордони автор деяких концепцій називають «невидимими» в межах Європи.
11. Розтлумачте концепцію кордонів Європи Георга Вобруба.
12. Який зв’язок мають питання «кордонів» та «ідентичності».
13. Що таке «європейський проект»?
14. Що таке концепція «принципової незавершеності Європи»?
15. Основні виміри проблеми окреслення понять «Західна» та «Східна» Європа?

Практична робота 1. Політична географія як наука. Політика як географічна реальність (за підсумками лекційної теми 1 «Вступ. Предмет, об’єкт і структура політичної географії»)

Зміст практичної діяльності:

- 1) Задачі і зміст політичної географії: історія формування та сучасний стан (складання порівняльного аналізу визначень за різними авторами).
- 2) Політика як географічна реальність (виділення переліку географічних ознак політосфери).
- 3) Політична географія і суміжні з нею географічні, гуманітарні й соціальні науки (складання графічної схеми міждисциплінарних зв’язків, проілюструвати співвідношення політичної географії, геополітики та політології).

Індивідуальне завдання:

1. Завдання за політичною картою світу: вивчити розташування країн світу та їхні столиці, вміти показувати їх на контурній карті.
2. Конспективно охарактеризувати стан політичної географії в Україні на сучасному етапі.

Практична робота 2. Території суверенні, залежні та з невизначеним статусом на сучасній політичній карті світу (за підсумками лекційних тем 2 «Політична карта світу» і першої частини теми 3 «Географічне державознавство»)

Зміст практичної діяльності:

- 1) Географічний простір держави (характеристика для однієї держави на вибір).
- 2) Форми державної території (складання переліку країн відповідно формам території для певної частини світу за варіантом).
- 3) Сучасні колоніальні й залежні території (складання переліку країн, робота з інформаційною базою даних колоній, країнознавча характеристика однієї колонії на вибір).
- 4) Території з невизначеним статусом і самопроголошені держави (побудова карти географічного розташування, розробка систематизації таких «держав» за часом утворення, ступенем фактичного суверенітету, причиною утворення, наближеністю до визнання міжнародною спільнотою, життєвим рівнем населення, наявністю природних ресурсів, гостротою боротьби за визнання тощо).

Індивідуальне завдання:

1. Розібрати питання походження та принципів утворення власних назв країн світу.
2. Оцінити фактор сусідства як зовнішньополітичний ресурс України.

Практична робота 3. Динамізм політичної карти світу та територіальні претензії держав (за підсумками лекційних тем 2 «Політична карта світу» і другої частини теми 3 «Географічне державознавство»)

Зміст практичної діяльності:

- 1) Робота з книгою Жук П. та ін. Етнополітична карта світу: XXI століття / Методичний і предметний коментарі / П.Жук, Н.Мазур, Р.Соломонюк, Р.Турчак. – Тернопіль: Мандрівець, 2000. – 240 с. (на сайті <http://www.svit21.narod.ru>) *(складання переліку прогнозованих змін на території політико-географічного регіону планети за варіантом та аналіз причин і чинників можливої дезінтеграції).*
- 2) Проблема територіальних претензій на сучасній політичній карті світу *(створення карти територіальних конфліктів та претензій країн світу, класифікація типів територіальних зазіхань).*
- 3) Гарячі точки планети *(позначення на контурній карті й типологія).*

Індивідуальне завдання:

1. Скласти у конспекті лекцій аналітичну таблицю «Співвідношення колоній і метрополій за площею території та населенням на початку і в кінці ХХ ст.».
2. Підготуватися до контрольної роботи з теми «Географічне державознавство і політична карта світу».

Практична робота 4. Географічні типології країн світу (за підсумками лекційної теми 4 «Класифікації та типології країн світу»)

Зміст практичної діяльності:

- 1) Контрольна робота з теми «Географічне державознавство і політична карта світу».
- 2) Порівняння переваг і негативних рис унітарного та федеративного типів державного устрою *(складання порівняльної аналітичної таблиці).*
- 3) Класифікація країн за типом федеративного устрою *(складання тематичної карти).*

Індивідуальне завдання:

1. Скласти у конспекті лекцій аналітичну таблицю «Форми державного устрою і правління країн світу».
2. Підготуватися до звітнього заняття 1 «Історія становлення і розвитку політичної карти Європи» за результатами самостійної роботи.

Практична робота 5. Історична політична географія (за підсумками лекційних тем 5 і 6 «Політична географія Старого та Нового Світу» та індивідуальної роботи студентів)

Зміст практичної діяльності:

- 1) Динаміка держав історико-географічного регіону *(складання хронологічного переліку держав, що існували на території історико-географічного регіону – робота з історико-географічними атласами, картами, відповідною літературою).*
- 2) Хронологія політико-географічних змін *(простежити динаміку території, форм державного правління, територіально-політичної організації, політичних режимів у 1-2 державах світу).*
- 3) Звітне заняття за самостійною роботою студентів (Звітне заняття 1).

Індивідуальне завдання:

1. Підготуватися до підсумкової контрольної роботи за змістовним модулем І «Методологія політичної географії. Політична карта світу».

Практична робота 6. Міжнародні інтеграційні процеси (за підсумками лекційної теми 8 «Міжнародні інтеграційні об'єднання на політичній карті світу»)

Зміст практичної діяльності:

- 1) Функціональна і територіальна класифікація міжнародних міжурядових організацій (складення аналітичної класифікаційної таблиці).
- 2) Міжнародні організації, до яких входять держави політико-географічного регіону (складання переліку міжнародних організацій різного типу, в яких беруть участь країни певного регіону за варіантом).
- 3) Хронологія формування міжнародної організації (виділення хронологічних періодів і складення карти етапів формування міжнародної організації згідно з варіантом).

Індивідуальне завдання:

1. Скласти в конспекті структурно-логічну схему устрою ООН та її головних установ.
2. Конспективно в загальному огляді охарактеризувати цілі й завдання неурядових міжнародних організацій.

Практична робота 7. Електоральна географія та геополітика (за підсумками лекційних тем 9 «Електоральна географія» та першої частини теми 10 «Історія геополітичної думки і теоретичні підходи в геополітиці»)

Зміст практичної діяльності:

- 1) Партії України за напрямками політичних поглядів (порівняльний аналіз партійних програм та складення «шкали політичних поглядів»).
- 2) Аналіз електоральної «температури» регіонів України (порівняльний аналіз територіальних відмінностей в електоральних уподобаннях на президентських виборах різних років).
- 3) Відомі теоретики геополітики світу та України (складання інформаційної біографічної таблиці найвидатніших геополітиків та їхніх праць).

Індивідуальне завдання:

1. Підготуватися до звітної заняття 2 «Геополітика і геополітичні концепції» за результатами самостійної роботи.

Практична робота 8. Геополітичні концепції (за підсумками другої частини лекційної теми 10 «Історія геополітичної думки і теоретичні підходи в геополітиці» та індивідуальної роботи студентів)

Зміст практичної діяльності:

- 1) Основний зміст та автори найважливіших геополітичних концепцій (складання таблиці).
- 2) Звітне заняття за самостійною роботою студентів (Звітне заняття 2).

Індивідуальне завдання:

1. Підготуватися до звітної заняття 3 «Глобальні проблеми людства: можливі шляхи вирішення» за результатами самостійної роботи.

Практична робота 9. Глобальні проблеми людства (за підсумками лекційної теми 11 «Глобальні проблеми людства» та індивідуальної роботи студентів)

Зміст практичної діяльності:

1) Сутність, причини виникнення, шляхи вирішення найголовніших глобальних проблем людства (складання аналітичної таблиці).

2) Звітне заняття за самостійною роботою студентів (Звітне заняття 3).

Індивідуальне завдання:

1. Підготуватися до підсумкової контрольної роботи за змістовним модулем II «Прикладні питання політичної географії».

Критерії оцінювання

Бал	Критерій
5	Студент засвоїв теоретичний матеріал, який винесений на самостійну роботу, застосування для оформлення результатів самостійної роботи не тільки рекомендованої, а й додаткової літератури та творчого підходу; чітке володіння понятійним апаратом, теорією; вміння використовувати їх для виконання конкретних практичних завдань, розв'язання ситуацій. Оформлення результатів самостійної роботи повинно бути логічним та послідовним.
4	Студент засвоїв теоретичний матеріал з відповідної теми який винесений на самостійну роботу, та наявне вміння орієнтуватися в ньому, усвідомлене застосування знань для розв'язання практичних задач; за умови виконання всіх вимог, які передбачено для оцінки "5 балів", при наявності незначних помилок або не зовсім повних висновків за одержаними результатами. Оформлення виконаного завдання з самостійної роботи має бути послідовним.
3	Студент не повністю засвоїв тему для самостійного опрацювання не досконало володіє основними поняттями та положеннями навчальної дисципліни, невпевнено орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, непереконаливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність знань.
1-2	Студент не опанував навчальний матеріал з відповідної теми для самостійного опрацювання, не знає основних понять і термінів наукової дисципліни, не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове або логічне мислення.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в письмовому вигляді з використанням роздрукованих завдань. Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля.

Критерії оцінювання

Бал	Критерії
24-25	Студент вирішив всі завдання абсолютно вірно і повно дав відповіді на питання як теоретичного, так і практичного характеру. Логічно і послідовно аргументував і виклав свою точку зору.
20-23	Студент вирішив завдання з 1 помилкою, відповідь на питання містить повне розгорнуте, правильне та обґрунтоване викладення матеріалу, допущено 2-3 помилки при вирішенні практичних завдань.
15-19	Студент правильно і повно вирішив більшість, але не всі завдання, відповідь на запитання є не повністю аргументованою; допускає незначні неточності
10-14	Студент правильно вирішив половину завдань; думка викладена з порушенням логіки подання матеріалу. Студент правильно вирішив ситуацію, проте не зовсім слушно аргументує її, або враховує не всі, а деякі умови ситуації. Вирішує декілька завдань поверхнево.
5-9	Студент вирішив трохи менше половини завдань; може дати визначення базових понять з дисципліни. Відповідь на запитання дає неповно і поверхнево.
0-4	Студент не вирішив більшість завдань або вирішив неправильно; відповіді на питання є неповними; неправильно обґрунтовує своє рішення.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Навчальні досягнення студентів з дисципліни «Політична географія та історія країн Північної Америки та Західної Європи» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок на семінарських заняттях та під час виконання самостійної роботи, розширення кількості підсумкових балів до 100.

Семестровий контроль знань студентів у формі екзамену з даної дисципліни здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу з усіх змістових модулів.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Що вивчає і у чому сутність політичної географії?
2. Яка з країн регіону найбільша за територією, населенням, прожитковим рівнем?
3. Яка є найменшою за територією, за населенням, за спільним кордоном?
4. В якій країні регіону здійснювався переніс столиці?
5. назвіть країни з найбільшим рівнем урбанізації?
6. Який найбільший мегаполіс у регіоні?
7. В яких країнах регіону були колонії Франції?
8. Які заморські європейські території є в регіоні?
9. Скільки країн мають вихід лише до одного океану?
10. Які крайні точки континенту знаєте?
11. Які найбільші острови в регіоні?

12. Найжаркіша пустеля?
13. Місце зародження Гольфстріму?
14. Які протоки відділяють континент?
15. Скільки штатів США територіально в регіоні?
16. Скільки держав у Центральній Америці?
17. Яка приблизно кількість держав у Північній Америці?
18. Найдовший гірський хребет Північної Америки?
19. Найбільше озеро Північної Америки?
20. Скільки федеративних держав у регіоні?
21. Яка з країн регіону не має власної армії?
22. У якому океані знаходяться Гавайї?
23. В які федеральні інституції будуть вибиратися кандидати на проміжних виборах в США?

Додаткові:

1. Політична географія в системі наук: підходи до визначення наукового напрямку. Об'єкти політичної географії. Структура і рівні політичної географії.
2. Етапи розвитку політичної географії із кінця XIX ст. Методи політичної географії. Географія і політологія.
3. Географічне державознавство. Методики політико-географічних досліджень держави. Характеристики держави як географічного об'єкта. Самостійні держави і несамоврядні території.
4. Класифікації та типології країн світу. Значення і сутність типологій країн. Типології "економічні" і "географічні".
5. Показники для „географічних” типологій (форми правління, форми державного устрою, типи політичних режимів, розміри території країн світу).
6. Типи країн за рівнем соціально-економічного розвитку. Економічно високорозвинені країни (головні країни, невеликі країни, країни "переселенського капіталізму").
7. Країни із середнім рівнем розвитку. Країни, що розвиваються.
8. Країни з "перехідною економікою".
9. Найменш розвинуті країни світу.
10. Політична карта світу. Проблема регіоналізації політичної карти світу. Колоніальні імперії і їхній розпад. Співвідношення монархій і республік.
11. Політична карта Європи. Етапи формування і головні об'єкти політичної карти Європи. Європейські субрегіони і їхній склад.
12. Географія границь (лімологія). Види і типи, функції границь в епоху глобалізації. Адміністративні границі.
13. Трансграничне співробітництво і трансграничні регіони. Єврорегіони. Єврорегіони за участю України.
14. Регіональні об'єднання на політичній карті світу. Умови і причини регіональної інтеграції. Політична й економічна інтеграція. Типи основних регіональних організацій, їхній склад і мета (НАТО, ОБСЄ, Європейський Союз, Рада Європи, Співдружність Незалежних Держав, Співдружність націй).
15. Поняття геополітики. Історія геополітичних представлень і теорій. Основні сучасні геополітичні теорії і концепції.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	90-100
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична карта дисципліни

Разом: 30 год., із них: лекції – 62 год., семінарські заняття – 62 год., практичні заняття – 58; модульний контроль – 26 год.,
самостійна робота – 182 год., семестровий контроль – 30 год.

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI	VII
Модулі (назви, бали)	Змістовий модуль 1-10.						
Лекції (теми, бали)	<i>T1, T2 (2бали)</i>	<i>T 2, T3 (2бали)</i>	<i>T 4, T5 (2бали)</i>	<i>T 6, T7 (2бали)</i>	<i>T 8, T9 (2бали)</i>	<i>T 10, T11 (2бали)</i>	<i>T 12, T13 (2бали)</i>
Семінарські заняття (теми, бали)			<i>C 1 1-11 балів</i>	<i>C 2 1-11 б.</i>	<i>C 3 1-11 б.</i>	<i>C 4 1-11 б.</i>	
СР (бали)	<i>100 балів</i>						
Модульна КР						<i>Мкр 1-13</i>	<i>325 балів</i>
Підсумковий контроль (вид, бали)	<i>Проміжний контроль (100 балів)</i>						

8. Рекомендована література

Література з модулів по Політичній географії та історії країн Північної Америки

Основна:

1. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. — Львів: Лілея-НВ, 2000. — 236 с.
2. Геополітика: Підручник / А. І. Кудряченко, Ф. М. Рудич, В. О. Храмов. — К.: МАУП, 2004. — 296 с.
3. Гольцов А. Г. Політична географія: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2007.— 256 с.
4. Масляк П. О. Країнознавство: підручник. – 2-ге вид., випр. – К. : Знання, 2008. – 292 с.
5. Трохимчук С. В. Політична географія світу : навч. посіб. / С. В. Трохимчук, О. В. Федунь. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Факультет міжнародних відносин. – 2-ге вид., перероб., доп. – К. : Знання, 2007. – 422 с.
6. Троян С. С. Порівняльні політичні системи сучасності: Навч.посіб. — К.: НМЦВО, 2003. — 266 с.

7. Яценко Б. П. Політична географія та геополітика : навч. посіб. / за ред. Б. П. Яценка; Б. П. Яценко, В. І. Стафійчук, Ю. С. Брайчевський ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – К. : Либідь, 2007. – 255 с.

Додаткова:

8. Дністрянський М. С. Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології : монографія / М. С. Дністрянський. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 114с. Дністрянський М. С. Політична географія та геополітика України : навч. посіб. / М.С.Дністрянський. – Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2010. – 344 с.
9. Білоус А. О. Політико-правові системи: світ і Україна: Навч. посіб.— К.: МАУП, 2000. — 198 с.
10. Геополітика: Підручник / А. І. Кудряченко, Ф. М. Рудич, В. О. Храмов. — К.: МАУП, 2004. — 296 с.
11. Колосов В. А., Мироненко Н. С. Геополитика и политическая география: Учебник. — М.: Аспект-Пресс, 2001. — 479 с.
12. Лісничий В. В. Політичні та адміністративні системи зарубіжних країн. — Харків: Торнадо, 2001. — 352 с.
13. Мадіссон В. В., Шахов В. Л. Сучасна українська геополітика. — К.:Либідь, 2003. — 176 с.
14. Сравнительная политика. Основные политические системы современного мира / Ред. Бакирова В. С., Сазонова Н. И. — Харків:ХНУ, 2005. — 592 с

Інтернет-ресурси:

15. Гаджиев К. С. Введение в геополитику: Учебник. — М.: Логос, 2000. — 432 с.
16. Гантінгтон П. С. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку/ Пер. з англ. — Львів: Кальварія, 2006. — 747 с.
17. Дергачов В. А. Геополітика. — К.: ВИРА-Р, 2000. — 448 с.
18. Етнополітична карта світу ХХІ ст.: Методичний та предметний коментарі / П. Жук, Н. Мазур, Р. Соломонюк, Р. Турчак. — Тернопіль: Мандрівець, 2000. — 240 с.
19. Циганкова Т. М., Гордєєва Г. Ф. Міжнародні організації. — К.:КНЕУ, 2001. — 340 с.
20. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика і безпека України. Людина —Суспільство — Держава — Міжнародні структури. — К.: НІПМБ, 2004. — 352 с.
21. Шаблій О. І. Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії. — Львів: ЛНУ, 2001. — 744 с.
22. Эндрейн Ч. Ф. Сравнительный анализ политических систем: Пер.с англ. — М.: Инфра-М; Весь мир, 2000. — 320 с.
23. Agnew J. A Companion to Political Geography / J. Agnew, K. Mitchell, G. Toal. — Placewell, 2008.
24. Agnew, John, Katharyne Mitchell, and Gerard Toal, eds. A Companion to Political Geography. Blackwell Companions to Geography 3. Malden, MA: Blackwell, 2003.
25. Flint, Colin, and Peter Taylor. Political Geography: World-Economy, Nation-State and Locality. 6th ed. Harlow, UK, and New York: Prentice Hall, 2011.
26. Jones, Rhys, Michael Woods, and Martin Jones. An Introduction to Political Geography: Space, Place and Politics. London and New York: Routledge, 2012.
27. Political Geography
28. An interdisciplinary journal for all students of political studies with an interest in the geographical and spatial aspects of politics/ Editor-in-Chief: P. Steinberg/.
29. Critical Geopolitics
30. Merje Kuus. Print Publication Date: Mar 2010 Subject: Political Geography Online Publication Date: Nov 2017

Література з модулів по Політичній географії та історії країн Західної Європи.

Основна

31. Зовнішня політика країн Центральної та Східної Європи: Навчальний посібник для студентів / Кер. авт. колективу О.В.Крапівін. – Донецьк, 2012. – 274 с.
32. Історіографія шкіл та течій геополітики // <http://www.subject.com.ua/geographic/geopolitica/35.html>
33. Магидович И.П., Магидович В.И. История открытия и исследования Европы. – М.: Мысль, 1970. – 453 с. Джерело: https://collectedpapers.com.ua/ru/category/history_of_discovery_and_researches-of_europe
34. Основні етапи розвитку політичної географії // <http://moyaosvita.com.ua/geografija/osnovni-etapi-rozvitku-politichno%D1%97-geografi%D1%97/>
35. Основні етапи розвитку політичної географії // <http://wikiputesh.ru/geografija/3759-osnovni-etapi-rozvitku-politichnoi-geografii.html>
36. Політична географія і геополітика: Навчальний посібник / Б.П. Яценко, В.І.Стафічук, Ю.С.Брайчевський та ін.. – К.: Либідь, 2007. – 255 с.
37. Рудько С.О. Зовнішня політика країн Західної Європи. – Острог: Вид-во Нац. Ун-ту «Острозька академія», 2012. – 412 с.
38. Стасюк І. Стародавні карти: як наші пращури уявляли світ (фото) // <http://news.tochka.net/ua/129354-drevnie-karty-kak-v-starinu-predstavlyali-mir-foto/>
39. Середньовічні міста Західної Європи (X - XV століття) (Розділ 7.) // Кодін В.О., Панов П.В. Архітектура та містобудування Західної Європи і Візантії III - XV століть [http://4exam.info/book_248_glava_9_Rozd%D1%96l_7_SEREDNOV%D0%86CHN%D0%86M%D0%86STA_ZAKH%D0%86DNO%D0%87_%D0%84VROPI_\(KH_KH_Ustol%D1%96ttja\).html](http://4exam.info/book_248_glava_9_Rozd%D1%96l_7_SEREDNOV%D0%86CHN%D0%86M%D0%86STA_ZAKH%D0%86DNO%D0%87_%D0%84VROPI_(KH_KH_Ustol%D1%96ttja).html)

Додаткова

40. Біогеографічна концепція Ратцеля // <http://studies.in.ua/ru/geopolitika-shpargalki/2393-13-bogeografchna-koncepcya-ratcelya.html>
41. Геополітичні ідеї Ф. Ратцеля // <https://ukrbukva.net/36672-Geopoliticheskie-idei-F-Ratcelya.html>
42. Развитие картографических представлений и понятий // <https://geographyofrussia.com/razvitie-kartograficheskix-predstavlenij-i-ponyatij/>
43. Dynamics of medieval cities // <https://understandingsociety.blogspot.com/2017/07/dynamics-of-medieval-cities.html>
44. David Nicholas The Later Medieval City: 1300-1500 // <https://books.google.com.ua/books?id=6nTXAwAAQBAJ&pg=PT17&lpg=PT17&dq=structure+medieval+city&source=bl&ots=6jMAoIY6oS&sig=CoMamPMQNKNqhPPzA5yBxsXh2rY&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwiN8PDGuo7eAhVMEywKHbCpDLg4ChDoATAEegQIBRAB#v=onepage&q&f=false>
45. Medieval city // <http://www.medievalchronicles.com/medieval-life/medieval-city/>
46. Medieval Towns // <http://www.medieval-spell.com/Medieval-Towns/>
47. <http://www.medieval-spell.com/Medieval-Life.html>

Інтернет-ресурси

48. Середньовічне місто // https://uk.wikipedia.org/wiki/Середньовічне_місто

49. Середньовічний Париж https://uk.wikipedia.org/wiki/Середньовічний_Париж
50. Browse David Rumsey Historical Map Collection // <https://www.davidrumsey.com/luna/servlet/RUMSEY~8~1>
51. Earth Sciences & Map Library // <http://www.lib.berkeley.edu/libraries/earth-sciences-library>
52. History Mapping Used for Non-Historical Purposes // <http://www.euratlas.com/Mapping/MappingHistory.htm>
53. History of cartography // https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_cartography
54. History of Mapping // <https://www.icsm.gov.au/education/fundamentals-mapping/history-mapping>
55. Maps & Air Photos: Finding Maps // <https://guides.lib.berkeley.edu/maps>
56. Maps Warper/ New York Public Library // <http://maps.nypl.org/warper/maps>
57. Old maps online // <http://www.oldmapsonline.org/>
58. Regions of Europe // https://en.wikipedia.org/wiki/Regions_of_Europe
59. The History of Maps. European World View: Imagined and Observed // <https://www.1worldglobes.com/History/historyofmaps.htm>
60. The Truckers Report - The Guide to Maps and Mapping <http://www.thetruckersreport.com/the-guide-to-maps-and-mapping/>
61. Tony Campbell, former Map Librarian at the British Library, has run the 'Map History' gateway site since 1997 <http://www.maphistory.info/>